

Վաղղիա դառնալու : Պոսքէ անկողնոյն մէջ Սալաքոֆի առման աւետիսը լսեց :

Եւ ահա հաւոր բերդին առումը վախճան տուաւ պատերազմին որ գրեթէ տարի մը անընդհատ երկու կողմանէ անբաւարին հեղուծիւն կ'ըլլար : Եւ յոյն օրը յայտնի եղաւ թէ Վաղղիական բանակը կարող էր որքան իցէ ընդդիմակալու թէց յաղթելու , և թէ Պոսքէի պէս զօրավար մը գանձ կ'աժէր բանակին . բայց դժբաղդաբար նոյն յարձակումը եղաւ որ իր կեանքն ալ կ'արձեցուց յետ հնգամեայ հիւանդութեան առած վերքին դժնդակութենէն : Յաջորդ տարին Սարտի 18, կայսրը զինքը Սարաջախտ Վաղղիոյ անուանեց 'ի փոխարէն մեծամեծ վաստակոյ՝ որովք հայրենեացը փառքն աւելցուց :

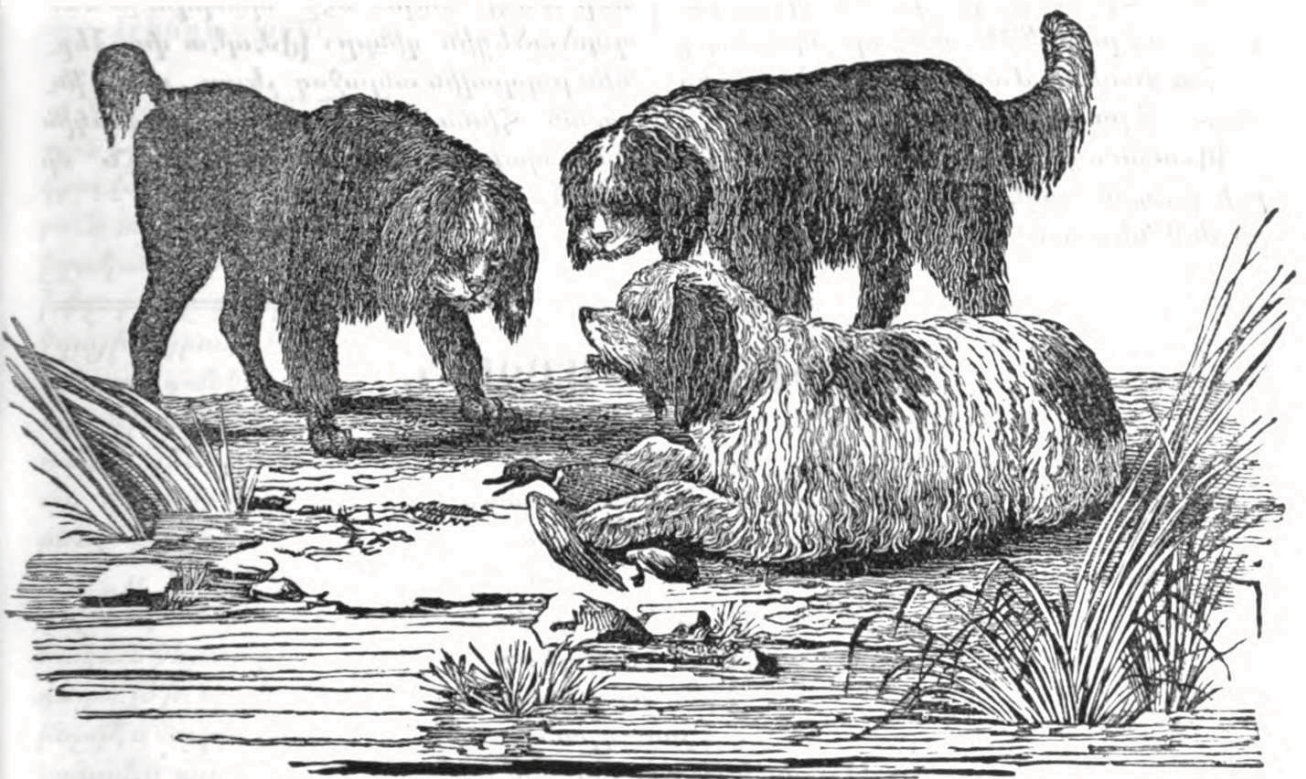
Վիչ վայելեց Պոսքէ այս փառաւոր մրցանակը զոր իր կեանքը նուիրելով գրեց : Եւ այս տարի Փետրուարի 5^ն իր յետին շունչն աւանդեց , 'ի մեծ տրտմութիւն Վաղղիոյ և ամբողջ բանակին :

Փանգրաւեր շուն :

Եւ մէն տեսակ շուն՝ բնութեան դրած բնական ազդեցութեամբ կարծես թէ մարդուս հետ կենակից ըլլալու և ընկերական վիճակի մը համար ստեղծուած է , բայց ամենէն աւելի աս յատկութիւնս ունի գանգրահեր շունը , որ ամենայն կերպով ճշմարիտ բարեկամ ու ընկեր մը կրնայ ըսուիլ մարդուս : Ուրիշ ամէն տեսակ շուները մեղի կը ծառայեցնենք կամ մեր օգտին և կամ մեր զուարճութեանը համար : Վամփոք՝ տուն պահպանելու , հովուի շունը՝ հօտին առաջնորդելու , որսի շունը՝ երէնց ետեւէն վազելու ու բռնելու համար կը գործածուի : Իսկ դանեացի շունը անօգուտ բեռ մըն է և անձնասէր ծառայի մը կրնամանի . պզտի տեսակ շանց մէջ կան ոմանք , ինչպէս շինու շունը որ իրեն տգեղութենէն ու աղտեղութենէն զատ ուրիշ բան մը չունի . իսկ մէկալ տեսակները կարծես թէ

պարզ հաճոյից ու կանանց զուարճութեանը համար եղած են ու կամակոր և երես առած տղու մը կրնամանին : Իսկ գանգրահերը ոչ գերիի մը պէս է և ոչ ալ անօգուտ ուրիշ քանի մը տեսակ շուներու պէս , թէպէտ և մասնաւոր պաշտօն մ'ալ չունի ընելու . մարդս միշտ զինքը կը սիրէ՝ փոխարէն իրմէ կը սիրուի . այս պատճառաւ շատ տեսակ բաներ կը պատմուին գանգրահեր շուներուն վրայ և պատկերահաններուն սիրելի եղած կենդանիներէն մէկն է : Եւ կողմանէ նշանաւոր է () րաս Վերնէի գեղեցիկ նկարը որ երկու երիտասարդ զինուորներ խնամ կը տանին գանգրահեր շան մը վրայ , որ իրեն երախտագիտութիւնը իր արտաքին կերպով կը յայտնէ . նոյն պէս շատ սիրուն է նոյն հեղինակին միւս նկարը՝ որուն մէջ ուրիշ գանգրահեր շուն մը իր թմբկահար տիրոջ վերքէն վազած արիւնը կը լցէ : Եւ վերի շունը , որուն սրտաշարժ պատմութիւնը Վազիմիր Տըլավիններ կը պատմէ , նոյնպէս գանգրահեր շուն մըն է . հոն աղբատին թաղմանը ուրիշ յուղարկաւոր գացող չկայ եթէ ոչ միակ հաւատարիմ բարեկամ մը , որ է գանգրահեր շուն մը : Վերջապէս գանգրահերը չէ որ իր գրգռող տիրոջը հրացանով սպաննուելու ատենը իր ետեւի թաթերուն վրայ կեցած քովէն չբաժնուիր , որպէս զի այն մահաուիթ գնտակը իրեն կեանքն ալ վերցընէ :

Ինչուան հիմա ըսածներնէս յայտնի կ'ըլլայ որ գանգրահերը՝ շան այլ և այլ տեսակներուն մէջ ամենէն աւելի բարեկամ ու հաւատարիմ կրնայ ըսուիլ իր տիրոջը , և միանգամայն արթուն է մըտօք իր տիրոջը որքան իցէ ակնարկութեանցը : Բայց դժբաղդաբար բընութեանը համեմատ չէ իր արտաքին տեսքը , վասն զի սիրուն ու վայելուչ չէ : Որան սաստիկ թաւ է և տգեղ , արջի մը կը նմանի . իր կարճ ու հաստ անդամները թաւ մազով մը ծածկուած են , և սոցն ալ շատ չկրնար բարձրացնել ուրիշ շուներուն պէս . գլուխը շատ տգեղ է , վասն զի երկու կող-

Գանգրաճեր շուռք :

մէն իր մեծ ականջները կախուած են, և ինչուան քթին ծայրը թաւ մագ է, ու աչուրներն ալ լայն յօնքերուն տակ ծածկած ըլլալուն պատճառաւ պէտք է ուշադրութեամբ փնտուել որ կարենան տեսնուիլ :

Գանգրաճերը ըստ բնութեան թող լով այս տգեղ պայմանին մէջն է . բայց արուեստով ու ճարտարութեամբ իր տը գեղութիւնները կ'ուղղուին, և չկայ ուրիշ կենդանի մը որ ասոր չափ փոփոխութիւն կրէ : Վասն զի այս տգեղութիւններս վերցընելու համար պէտք է իր գաւակին մագերը բոլորովին կտրել և առջևի կողմը ընդ հակառակն բոլորովին թողուլ որ բաշի պէս ձևանալով կարծես թէ առիւծ մը կը դառնայ, նոյն պէս պէտք է իր ճակտին մագերը կտրել, վասն զի անով դէմքը և իր վառվռուն ու զուարթ աչուրները յայտնի կը տեսնուին :

Գանգրաճեր շուռքը ընդհանրապէս զինուորացի շատ սիրելի է ու քովերնէն

չբաժնուիր, և ճարտարամիտ է տեսակ տեսակ խաղեր սորվելու . ինչպէս ձեռք տալ երբոր ուզեն, ետևի երկու ոտիցը վրայ ելլել, ըստ հրամանին զլուխը դէպ 'ի ձախ կամ աջ դարձնել, գաւազան մը բերանը բռնած տանիլ, զինուորի պէս շիտակ ու անշարժ կենալ, ծածկած բան մը գտնել, բան մը նետուելուն պէս երթալ բերել, գետի մէջ նետուիլ գաւազան կամ ուրիշ բան մը բերելու համար . ահա իր ճարտարութիւններէն մէկ քանին, որոնց պէս ուրիշ շատ տեսակ բաներ կրնայ սորվիլ որոնք մէկիկ մէկիկ համրելը աւելորդ է : Բայց ասոնցմով միայն սիրելի չէր ըլլար, եթէ չունենար բարուց գեղեցիկ ձիւքեր ալ, ինչպէս զինուորական արիւթիւն մը ու օգտակար ըլլալու ջանք, անկեղծ հպատակութեան փոյթ, անշահասէր տիրասիրութիւն, որով որ պէտք եղած տեղը կրնայ երկար ատեն անօթի կենալ ու գետնի վրայ պառկիլ . վերջապէս մէկ խօսքով, աղէկ ընկեր մըն է

որուն վրայ մարդս կրնայ վստահ ըլլալ
ծանր և տրտմալի հանգամանաց մէջ, և
զուարթ արար մնջկատակ մը, պարապոյ
ու հանգստեան ժամերուն ձանձրութիւն
փարատելու համար:

(Վաւառմազ ըլլալով, ինչպէս վերն
ըսինք, ցրտի աղէկ դիմանալովն և ջու-
րի մէջ նետուած բանը բերելու յաջո-

ղակութեանն համար, քանի մը որսորդ-
ներ ճահիճներու մէջ որսորդութեան
գործածեցին զինքը: (Սէպէտ փորձե-
րին բոլորովին անյաջող չելաւ, բայց ին-
չուան հիմա գանգրահերը բարակին
պէս որսի յարմար ըլլալուն անուն մը
չունի:

ՃՊՈՒՌՆ ԵՒ ՄՐՋԻՒՆ

Իմառն 'ի բուն
Լըզելու հետ էր ճըպուռն,
Չըմեռն հասաւ
Ուտելու բան չըգտաւ.
Ոչ ճանձի կըտոր,
Ոչ մանր որդերու
Ս'ընացորդ բըսոր:
Լչաւ գընաց
Դըրացի մըրջիւնին քով.
Կու լար սոված,
Փոխ կ'ուզէր աղաչելով
Ս'էկ քանի հատիկ,
Որոնցմով ապրի
Ս'ինչե ցը Օ ատիկ.
Կ'երդնում կ'ըսէր
Խօսք կու տար, խօսք անբանի,
Վեզ դարձընել
Ս'ինչե նոր հունձքերն հասնի,
Դըլուխը շահով
Հարիւրին տաանով:
Ս'ըրջիւնն ալ փոխ տալ չիտէ,
Ի՞նչ իրեն ցեղին
Ս'էկ պըզտի պակսութիւնն է:
Իմառուան տաքին
Բանդ ու գործդ ինչ էր,
Հարցուց փոխառուին:—
— Զորեկն ու գիշեր,
Ինձ մի սըրգողիր,
Լսող գացողին
Կ'երգէի իժիր:—
Կ'երգէիր,
Ի՞նչէկ ա.
Հասկա եւ գընա
Պար բըռնէ հիմա: